

10 Verkställighet och uppföljning

Verkställigheten av de lagar som föreslås i propositionen hör till välfärdsområdena och till producenter av privat socialservice. De ändringar som föreslås i den nya lagen om funktionshinderservice och klientavgiftslagen ska i huvudsak verkställas från och med den 1 januari 2023 före utgången av en övergångsperiod på två år. Ett undantag är särskilt stöd för delaktigheten och stöd i att fatta beslut enligt den nya lagen om funktionshinderservice. Bestämmelserna om dessa ska verkställas från och med den 1 januari 2025. Alla beslut ska således stämma överens med den nya lagen från ingången av 2025. De föreslagna ändringarna i omsorgslagen ska genomföras från och med den 1 januari 2023. De lagförslag som gäller ställningen för andningsför-lammingspatienter ska verkställas senast den 1 januari 2026.

Till stöd för genomförandet av reformen producerar social- och hälsovårdsministeriet informations- och utbildningsmaterial och genomför utbildningar i samarbete med bland annat Institutet för hälsa och välfärd och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Vid genomförandet är det viktigt att de olika intressentgrupperna har en gemensam syn på tillämpningen av bestämmelserna.

Avsikten är att materialet om reformen ska samlas på social- och hälsovårdsministeriets webbplats. Dessutom kommer Institutet för hälsa och välfärd att utveckla webbsidor i enlighet med den nya lagstiftningen i Handbok om funktionshinderservice, som fungerar som ett redskap för personer som arbetar med funktionshinderservice, så att de är i bruk från ingången av 2023.

Bestämmelser om Institutet för hälsa och välfärds skyldighet att följa kvaliteten på de social- och hälsovårdstjänster som produceras bland annat för personer med funktionsnedsättning finns i 2 § 1 mom. 2 punkten i lagen om Institutet för hälsa och välfärd. Institutet för hälsa och välfärds expertbedömning har en central roll vid uppföljningen av reformen och den bedömning av reformens konsekvenser som görs efter att reformen trätt i kraft. Avsikten är att expertbedömningen ska genomföras 2023–2026. Vid uppföljningen kan man använda befintligt statistik- och registermaterial samt befolkningsundersökningar och vid behov samla in nytt enkät- och intervju-material.

Uppgifterna för 2019–2022 utgör en beskrivning av utgångsläget för uppföljningen. Social- och hälsovårdsministeriet har beviljat Institutet för hälsa och välfärd ett anslag för en enkät som riktas till kommuner och samkommuner 2022. Syftet med uppföljningen och bedömningen efter reformens ikraftträdande är att få information om hur reformens viktigaste mål uppnås, såsom lika tillgång till tjänster för olika funktionsnedsättningsgrupper, klient- och behovsorientering, ändring i verksamhetssätten och delaktighet för personer med funktionsnedsättning samt om reformens konsekvenser på nationell nivå och i välfärdsområdena. Klientperspektivet, såsom lika tillgång till tjänster, möjligheter att påverka tjänsterna och tjänsternas ändamålsenlighet, är en central fråga som ska beaktas vid uppföljningen, liksom även reformens kostnadseffekter.

Ordnandet av nationell uppföljning gör det möjligt att följa upp reformens konsekvenser och att jämföra olika välfärdsområden. De uppgifter som fås vid uppföljningen används i den nationella styrningen och övervakningen samt i välfärdsområdenas egen uppföljning och planering. Avsikten är också att Institutet för hälsa och välfärd ska utreda möjligheterna att i fortsättningen foga uppgifter och indikatorer om reformen till de regelbundna befolkningsenkäterna och den nationella statistik som årligen samlas in. Den pågående utvecklingen av informationssystemen kommer att möjliggöra automatisering och rationalisering av datainsamlingen under de närmaste åren samt en bredare användning av klientuppgifter inom socialvården vid utveckling, styrning och ledning av tjänster.

11 Förhållande till andra propositioner

11.1 Samband med andra propositioner

Regeringen behandlar som bäst en regeringsproposition som lämnats till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagstiftningen om social- och hälsovården och räddningsväsendet samt av vissa andra lagar med anledning av lagstiftningen om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet (RP 56/2021 rd). Propositionen innehåller förslag till bland annat ändring av socialvårdslagen, äldreomsorgslagen, omsorgslagen, lagen om privat socialservice och lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården.

Riksdagen behandlar också regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av socialvårdslagen och lagen om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre samt till lagar som har samband med dem (RP 231/2021 rd). Propositionen innehåller förslag till ändring av socialvårdslagen, lagen om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre, lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården och lagen om privat socialservice.

En regeringsproposition om sysselsättningsfrämjande tjänster och arbetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning är under beredning. Propositionen kombinerar bestämmelserna om detta i 27 d och 27 e § i 1982 års socialvårdslag och bestämmelserna om arbetsverksamhet och arbetsträning i 2 § 4 punkten och 35 § i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda. Syftet med propositionen är att föreskriva om tillräckliga tjänster som stöder arbetsverksamhet och arbetsträning och som tillgodoser de individuella behoven hos personer med funktionsnedsättning.

Strävan har varit att formulera de förslag till bestämmelser som ingår i denna proposition så att de överensstämmer med motsvarande förslag till bestämmelser i de ovannämnda regeringspropositionerna.

11.2 Förhållande till budgetpropositionen

(Obs! Siffrorna i detta kapitel baserar sig på kapitel 4.2.1.1 i detta utkast till proposition. Kostnadsuppgifterna preciseras i den slutliga regeringspropositionen bland annat utifrån remissbehandlingen så att de totala kostnaderna för reformen motsvarar den ökning av statens och kommunernas skatteinkomster som slopanDET av invalidavdraget medför (22 miljoner euro).

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023. Åren 2023 och 2024 ökar propositionen välfärdsområdenas kostnader (mom. 28.89.31) med 16,2 miljoner euro. Den största merkostnaden för välfärdsområdena uppstår av det administrativa arbetet i samband med serviceprocessen för funktionshinderservice, det vill säga uppdateringen av klientplaner och beslut i enlighet med den nya lagen (4,8 miljoner euro). De största ökningarna i kostnaderna för servicen föranleds av stödet för rörligheten (3,6 miljoner euro), kortvarig omsorg (3,3 miljoner euro) och träning (3,2 miljoner euro). För välfärdsområdena uppstår det dessutom kostnader för transporter av nya klienter inom rehabiliterande småbarnspedagogik (0,8 miljoner euro), personlig assistans (0,3 miljoner euro) och stöd för tillgängligt boende (0,2 miljoner euro).

År 2025 ökar välfärdsområdenas kostnader på grund av propositionen till 18,9 miljoner euro. De största kostnaderna orsakas av det särskilda stöd för delaktigheten och stöd i att fatta beslut som ingår i det särskilda stöd som träder i kraft den 1 januari 2025 (10,2 miljoner euro). Kostnaderna för stöd för rörligheten (3,6 miljoner euro), kortvarig omsorg (3,3 miljoner euro) och träning (3,2 miljoner euro) förblir oförändrade. Övriga kostnader uppstår av transporter inom rehabiliterande småbarnspedagogik (0,8 miljoner euro), personlig assistans (0,3 miljoner euro), stöd för tillgängligt boende (0,2 miljoner euro) och administrativt arbete (0,04 miljoner euro). På grund av den så kallade åldersbegränsningen i tillämpningsområdet för den nya lagen om funktionshinderservice överförs en del av de äldre från funktionshinderservice till service som stöder rörlighet enligt socialvårdslagen. Detta minskar välfärdsområdenas kostnader med uppskattningsvis 2,7 miljoner euro från och med 2025.

Från och med 2026 uppgår välfärdsområdenas kostnader på grund av propositionen till 15,2 miljoner euro. De största kostnaderna orsakas av det särskilda stöd för delaktigheten och stöd i att fatta beslut som ingår i särskilt stöd (10,2 miljoner euro). Kostnaderna för stöd för rörligheten (3,6 miljoner euro), kortvarig omsorg (3,3 miljoner euro) och träning (3,2 miljoner euro) förblir oförändrade. Övriga kostnader föranleds fortfarande av transporter inom rehabiliterande småbarnspedagogik (0,8 miljoner euro), personlig assistans (0,3 miljoner euro) och stöd för tillgängligt boende (0,2 miljoner euro). Andningsförslammingspatienter överförs från den specialiserade sjukvården till socialservicen. Detta minskar välfärdsområdenas kostnader med uppskattningsvis 3,7 miljoner euro från och med den 1 januari 2026.

Inkomsterna från klientavgifterna för de tjänster som välfärdsområdena ordnar ökar från och med den 1 januari 2025. År 2025 ökar avgiftsinkomsterna med sammanlagt uppskattningsvis 1,4 miljoner euro i stöd för rörligheten och stöd för boende, när en del av de äldre klienterna överförs från funktionshinderservice till service enligt socialvårdslagen. Från och med den 1 januari 2026 ökar avgiftsinkomsterna till uppskattningsvis 1,5 miljoner euro, när intäkterna av avgifterna för hälsovårdstjänster för andningsförslammingspatienter beräknas uppgå till 0,06 miljoner euro.

Folkpensionsanstaltens kostnader ökar från och med den 1 januari 2026 med sammanlagt 0,9 miljoner euro. Kostnaderna för bostadsbidraget beräknas öka med 0,4 miljoner euro och utgifterna för rehabilitering med 0,07 miljoner euro. Läkemedelsersättningarna inom sjukförsäkringen (mom. 33.30.60) beräknas öka med 0,4 miljoner euro och reseersättningarna (mom. 33.30.60) med 0,01 miljoner euro. I kostnaderna har beaktats statens finansieringsandel av kostnaderna.

Propositionen ökar kommunernas (mom. 28.90.30) kostnader med 3,0 miljoner euro från och med den 1 januari 2023 på grund av utvidgningen av rehabiliterande småbarnspedagogik.

I planen för de offentliga finanserna har 22 miljoner euro reserverats för genomförandet av reformen av funktionshinderservicen från och med 2023. Till välfärdsområdenas finansiering läggs de kostnader som denna reform medför för välfärdsområdena, det vill säga 16,2 miljoner euro 2023 och 2024, 17,5 miljoner euro 2025 och 13,7 miljoner euro från och med den 1 januari 2026.

Propositionen beräknas öka förmånsutgifterna under social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel med sammanlagt 0,9 miljoner euro. Tilläggen riktas till momentet för Folkpensionsanstaltens utgifter för bostadsbidrag och sjukförsäkringsutgifter, för vilka det behövs ett årligt permanent tillägg från och med 2026. Reformen beräknas öka utgifterna för bostadsbidrag för pensionstagare (mom. 33.40.60) med 0,4 miljoner euro och utgifterna för den krävande medicinska rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten (mom. 33.30.60) med 0,07 miljoner euro samt sjukförsäkringens läkemedels- och reseersättningar (mom. 33.30.60) med 0,4 miljoner euro 2026.

Till statsandelen för kommunal basservice under moment 28.90.30 läggs från och med den 1 januari 2023 de kostnader som denna reform medför för kommunerna, det vill säga 3,0 miljoner euro.

I regeringsprogrammet har det inte reserverats något anslag för att reformera lagstiftningen om funktionshinderservice. Avsikten är att den ökning av statens och kommunernas skatteinkomster som följer av sloandet av invalidavdraget i beskattningen, uppskattningsvis 22,0 miljoner euro, och som hänför sig till ändringen av inkomstskattelagen i samband med social- och hälsovårdsreformen ska riktas till reformen av funktionshinderservicen.